

ENTREVISTA

Esther Tusquets

Directora de Lumen i narradora

► ► ►

moltes vegades els autors no tenen morts sobtades. Ni Kafka ni Gil de Biedma van morir de cop i volta. Per què guardaven els seus manuscrits? Suposo que pensaven que un dia o altre es publicarien. Si s'hagués seguit un criteri diferent, a Kafka li haurien destruït pràcticament tota la seva obra literària.

P.I. *Ha procurat editar llibres infantils que afavorissin una educació no sexista.*

E.I. Sí, però tota aquesta cultura sexista encara persisteix. Una amiga meva, que portava la col·lecció *A Favor de las Niñas*, l'argentina Eva Turín, ha fet un estudi sobre el contingut dels llibres infantils actuals, amb subvencions del Consell d'Europa. Afirmava que encara porten una càrrega sexista important. És a dir, encara veiem la nena darrere la finestra i el nen jugant al carrer, el pare amb la cartera cap a la feina i la mare fregant a la cuina, el nen amb un gos i la nena amb un gat, etc. Eva Turín va fer una estadística de llibres sexistes i es va disculpar perquè va trobar-ne un de Lumen. Jo li vaig dir que no calia que es disculpés sinó que el trauria del catàleg. Era *Aurora, Brígida y Carlos*, un abecedari amb poemes de Gloria Fuertes. Jo no m'hi havia fixat, però vaig veure que els nanos pujaven als arbres i disparaven amb pistoles, mentre que les nenes eren unes cursis carregades de cintes i de còpies menjant bombons tot el dia. Són coses que s'escapen. Els llibres infantils he procurat que fossin molt macos i, lògicament, que fossin correctes.

P.I. *En català tenia la col·lecció 'Paraula Menor', oi?*

E.I. Des del començament de Lumen vaig publicar els llibres infantils en català, perquè hi havia poca cosa en el mercat. Em va semblar que si realment s'havia d'aprendre el català era ideal dirigir-se al públic infantil. També publicava llibres indistintament en els dos idiomes. Vam tenir la col·lecció *Paraula Menor*, on van sortir uns vuit o deu títols. Vaig publicar obres de Francesc Parcerisas, Marta Pessarrodona, Enric Barbat, Josep Elias, etcètera.

P.I. *¿Es va concentrar en el castellà quan van aparèixer les editorials en català?*

E.I. Quan va aparèixer Edicions 62 vaig pensar que no tenia gaire sentit editar en els dos idiomes. Crec que aquestes primeres editorials catalanes es van arriscar molt en uns anys heroics i van tenir molt mèrit. De tota manera, jo vaig continuar editant els llibres infantils en català. De mica en mica, però, van aparèixer més editorials en català molt bones. Vaig pensar que una editorial tan petita com Lumen no es podia bifurcar. A més, el meu català no és prou bo. I tots els llibres passaven per mi. En català se m'escapen coses.

XAVIER BERTRAL

“La Gauche Divine va fer una feina seriosa i ben feta”

P.I. *La Gauche Divine ja està a les vitrines dels museus.*

E.I. Va tenir una certa importància. Ara han passat prou anys per recuperar-ho amb una certa nostàlgia. Va ser un fenomen curiós. Jo no hi vaig estar mai ficada, perquè m'és molt difícil integrar-me en cap grup, però vaig estar a la seva perifèria. Coneixia gairebé tota la gent de la Gauche Divine. Crec que va ser un moviment positiu, que va estar bé.

P.I. *Els comentaris afalagadors ressalten el toc europeista dins l'Espanya franquista i les crítiques malèvols us titllen de 'pijos'.*

P.I. El cert és que en aquell moment Barcelona estava més a prop d'Europa, perquè anàvem a Perpinyà a veure cine i preferiem París a Madrid. Però no tots eren *pijos*. En tot cas, era millor que es dediquessin a fer una certa política d'esquerres i a practicar les arts. La majoria de la gent de la Gauche Divine van fer una feina molt seriosa i molt ben feta. No tot era frivolitat. Els interessava molt la seva feina. Per exemple, a casa de Federico Correa no es podien aguantar les tertúlies quan s'hi reunien el meu germà Òscar Tusquets, Lluís Clotet, Oriol Bohigas, etc. Parlaven d'arquitectura sense parar. Hi havia un gran interès per la seva professió i per les seves obres. Això mateix passava amb els pintors i els altres professionals. No tenien feines diletants ni les feien de més a més, sinó que les seves obres eren molt importants.

P.I. *Per què va vendre la majoria d'accions al grup Bertelsmann el 1997?*

E.I. Una editorial és un negoci molt incert. La vaig vendre sanejadíssima, és a dir, no teníem cap deute. Teníem una economia clara i fantàstica. Però si un any et descuides o passa algun imprevist, pots perdre molts diners. A mi els negocis no em diverteixen tant. Mort el meu pare, vam ocupar-nos dels números amb Carme Giral, que és la persona que amb la meva

jubilació quedarà de directora de Lumen. Però les coses no acabaven de rutllar i jo no em volia angoixar per aquestes coses. Tenia 60 anys i vaig pensar que ja havia fet prou. Tampoc vaig pensar en aquell moment que la Milena pogués seguir amb tant d'interès l'editorial.

P.I. *¿Si Milena Busquets, la seva filla, s'hagués interessat abans per l'editorial, potser s'hauria repensat la venda?*

E.I. Potser m'ho hauria repensat, sí. Perquè Milena té molta empena i moltes ganes de fer coses. És molt arriscada i té bon instint.

P.I. *¿El món editorial ha canviat molt en aquests últims 40 anys?*

E.I. El problema fonamental és que ara els llibres aguanten un mes a la botiga i te'ls tornen. S'edita tant que les novetats arriben massivament a les llibreries. Tota la venda es basa en la novetat i el *best seller*. Llavors, el llibre de fons està molt poc a les llibreries. Els venedors no els volen treballar, perquè són menys rendibles. I les botigues no tenen aquests llibres de fons. El problema fonamental és que s'edita massa i la vida del llibre és molt curta.

P.I. *Els editors voleu que sigui un altre el que publiqui menys.*

E.I. Fa temps que només trec al mercat 35 títols a l'any, que són els que puc controlar personalment.

P.I. *¿És possible avui dia una petita editorial com la seva?*

E.I. Crec que sí. Una petita editorial podria existir amb una mica de sort. N'estan sortint moltes de noves. Crec que és possible amb unes despeses generals molt baixes, molta prudència i confiant una mica en la sort. Dels deu primers títols, un hauria de funcionar.

P.I. *¿Ha tingut afinitats amb Beatriz de Moura i Jordi Herralde?*

E.I. Sí. Quan vam crear Tusquets, Beatriz era la meva cunyada. I amb Jordi Herralde érem amics des dels 14 anys. Ens vam co-

nèixer en un hotel de Platja d'Aro. En aquell moment la Costa Brava era un paradís. No hi havia ningú. Ens vam deixar de veure i al cap d'uns anys ens vam retrobar, perquè era molt amic del meu primer marit.

P.I. *Per què Beatriz de Moura va deixar Lumen?*

E.I. Al cap d'un temps d'estar juntes vam veure que aquesta editorial era molt petita i que teníem idees diferents del que volíem publicar. El meu pare va decidir ajudar-los a muntar una altra editorial, que va ser Tusquets Editores. Durant molt temps vam continuar amb el mateix magatzem, però al final es va anar independitzant.

P.I. *Una mica embolicat per a molta gent això que l'editorial d'Esther Tusquets no era Tusquets Editors.*

E.I. Encara avui continuen equivocant-se.

P.I. *Així i tot va publicar l'obra de Beatriz de Moura, no?*

E.I. Poc temps després de crear la seva editorial va escriure la novel·la *Suma* i l'hi vaig publicar jo.

P.I. *A vostè l'ha publicat Jordi Herralde.*

E.I. Sí. Jordi Herralde em va demanar els meus llibres per a l'edició de butxaca. Li vaig dir que sí. Després em va demanar treure un conte per al llibre *Madres e hijas*, que és el millor que he escrit. Ara tothom em pregunta per què no publico a Lumen. I abans em preguntaven per què em publicava a mi mateixa.

P.I. *¿La manera més ràpida d'arruinar-se és editar poesia?*

E.I. A mi em sembla que no. El risc és petit i sempre hi ha títols que funcionen força bé. A més, de vegades trobes volums, com ara *Palabras para Julia*, que es van venent sense parar. D'altres només en vens uns 500 exemplars.

P.I. *Llibre de memòries?*

E.I. No el faré i crec que l'hauria d'escriure Jordi Herralde. Ell ha pres notes, ha tractat molta gent i coneix el món intel·lectual.